

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Навчально-науковий інститут бізнесу та сучасних технологій

Кафедра економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ М.Є. Рогоза _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Ціноутворення»

освітня програма «Економіка підприємства»

спеціальність 051 Економіка
(код) (назва спеціальності)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки.
(код) (назва галузі знань)

ступінь вищої освіти бакалавр

ступінь вищої освіти магістр

Робоча програма навчальної дисципліни «Ціноутворення» схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем

Протокол від «31» серпня 2020 року № 1.

Полтава 2020

Додаток Б

Укладачі: Миколенко І.Г., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Економіка підприємства» спеціальності 051 Економіка ступеня бакалавр та магістр

_____ В.І. Перебийніс _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20__ року

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1 – Опис навчальної дисципліни «Економіка торгівлі»

Місце у структурно-логічній схемі підготовки	Вибіркова навчальна дисципліна	
Мова викладання	українська	
Статус дисципліни - вибіркова		
Курс/семестр вивчення	3 курс, 5 семестр 4 курс, 7 семестр	
Кількість кредитів ЄКТС/ кількість модулів	5, 6	
Денна форма навчання:		
Кількість годин: – загальна кількість: 1 семестр - 150 годин Кількість годин: – загальна кількість: 1 семестр - 180 годин		
- лекції: 18 год. - лекції: 18 год.		
- практичні заняття: 54 годин - практичні заняття: 54 годин		
- самостійна робота: 78 годин - самостійна робота: 108 годин		
- вид підсумкового контролю (ПМК, екзамен): ПМК		
Заочна форма навчання:		
Кількість годин: – загальна кількість 2 семестр - 150 годин Кількість годин: – загальна кількість: 2 семестр - 180 годин Кількість годин: – загальна кількість: 2 семестр - 105 годин		
- лекції: 4 год. - лекції: 4 год. - лекції: 4 год.		
- практичні заняття: 6 годин - практичні заняття: 10 годин - практичні заняття: 6 годин		
- самостійна робота: 110 годин - самостійна робота: 166 годин - самостійна робота: 95 годин		
- вид підсумкового контролю (ПМК, екзамен): ПМК		

Розділ 2. Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування у майбутнього фахівця теоретичних знань та практичних навиків з питань формування цін

на продукцію, зокрема розуміння основних засад методики розрахунку цін та аналізу ціноутворюючих чинників, знання законодавчо-правових актів у цій сфері, тощо. Зв'язок з іншими дисциплінами. Навчальна дисципліна «Ціна і ціноутворення» базується на циклі дисциплін загальної та фахової підготовки, зокрема «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Статистика», «Економіка підприємства», «Підприємницька діяльність» тощо.

Таблиця 2 – Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
<p>ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;</p> <p>ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;</p> <p>ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення;</p> <p>СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати;</p> <p>СК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів;</p> <p>СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин;</p> <p>СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення;</p> <p>СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.</p>	<p>ПР03. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки;</p> <p>ПР05. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади);</p> <p>ПР16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки;</p> <p>ПР17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків;</p> <p>ПР22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах;</p> <p>ПР23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.</p>

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретичні основи ціноутворення

Тема 1. Ціна та її сутність, функції цін в економіці.

Вартість товару та її грошове вираження. Індивідуальна і суспільна вартість товару. Закон цін. Відхилення ціни від вартості та фактори, що спричиняють відхилення. Економічна вартість як основа ціни реалізації (ринкової ціни). Функції цін у ринковій економіці: облікова, балансування попиту та пропозиції, стимулююча, розподільча, оптимізація розміщення виробництва.

Тема 2. Принципи ринкового ціноутворення.

Закон попиту. Закон пропозиції. Формування ціни ринкової рівноваги. Графічне зображення ціни ринкової рівноваги. Фактори, що впливають на розмір ціни (зовнішні та внутрішні). Врахування зовнішніх і внутрішніх факторів маркетингового середовища при встановленні цін. Принцип обґрунтованості ціни. Принцип гнучкості ціноутворення у забезпечення пристосування ціни до умов ринку.

Тема 3. Ціноутворення на ринках різних типів.

Дослідження ринку при встановленні цін: кон'юнктура і конкурентність ринку. Фактори, що впливають на тип ринку за ознакою ступеня конкурентності. Залежність ціноутворення від конкурентності ринку збуту: між можливістю реалізовувати самостійну цінову політику до орієнтації на рівень ринкових цін. Особливості ціноутворення на ринку вільної конкуренції, на ринку монополістичної конкуренції, на олігополістичному ринку, на монопольному ринку.

Тема 4. Система цін.

Види цін за різними ознаками класифікації: за сферою обігу, галузевою належністю, часом дії, правом встановлення, врахуванням умов поставки, використанням в обліку та статистиці. Принципи диференціації цін. Диференціація цін за географічним принципом формування та споживачами. Включення базової умови реалізації товару в ціну (види франко в ціні) згідно з ІНКОТЕРМС. Ціни планових розрахунків. Контрактні ціни. Довідкові ціни. Знижки і надбавки до цін, їх призначення, розрахунок та основні види.

Тема 5. Витрати в структурі ціни виробництва.

Собівартість продукції: сутність і класифікація витрат за різними ознаками. Калькулювання собівартості за елементами витрат і статтями витрат. Розподіл собівартості продукції на прямі і непрямі витрати. Прямі (змінні) витрати та їх склад. Непрямі (умовно-постійні) витрати, їх склад. Визначення загального розміру умовно-постійних витрат по підприємству загалом і в одиниці продукції згідно з прийнятою базою розподілу (прямими

витратами, прямими матеріальними витратами, прямою заробітною платою з нарахуваннями). Норматив умовно-постійних витрат у ціні.

Тема 6. Прибуток у структурі ціни виробництва.

Поняття прибутку. Необхідний (цільовий) прибуток для забезпечення конкурентоздатності підприємства. Визначення загального розміру необхідного (цільового) прибутку для підприємства методом прямого розрахунку річних планових грошових фондів підприємства, які утворюються з прибутку, та методом цільової дохідності капіталу. Розподіл загального цільового прибутку в ціну одиниці продукції. Норматив прибутку в ціні одиниці продукції. Загальна схема розрахунку ціни виробництва продукції (послуг). Визначення мінімального та оптимального обсягу виробництва і обсягу реалізації на основі методу розрахунку порогу беззбитковості.

Тема 7. Структура ціни реалізації та її розрахунок.

Відпускна ціна виробника. Податки в цінах: ПДВ, акцизний збір. Ціна реалізації оптової торгівлі. Націнка оптової торгівлі (збутова націнка) та її структура. Структура роздрібною ціни. Націнка роздрібною торгівлі (торгова націнка) та її структура.

Модуль 2. Механізм формування цін

Тема 8. Державне регулювання цін у ринковій економіці

Необхідність і завдання державного регулювання цін. Повноваження органів влади в регулюванні цін. Сфера державного регулювання цін у ринковій економіці та її залежність від стабільного розвитку господарства країни. Прямі і непрямі методи державного регулювання цін. Методи прямого регулювання цін: фіксовані ціни, регулювання рівня рентабельності і розміру ціни, обмеження торгової націнки, декларування цін. Бюджетно-фінансові методи непрямого регулювання цін. Законодавча основа державного регулювання цін в Україні. Розподіл повноважень із встановлення цін між органами виконавчої влади. Державний контроль над цінами.

Тема 9. Цінова політика підприємства.

Ризики та їх місце в підприємницькій діяльності. Ризик як об'єкт управління. Стратегія управління ризиком та її обґрунтування. Методичний інструментарій оцінки рівня підприємницького ризику в торгівлі. Основи прийняття управлінських рішень в умовах ризику. Шляхи та заходи щодо мінімізації та профілактики господарського ризику торговельного підприємства.

Тема 10. Фінансове планування на підприємствах торгівлі.

Сутність цінової політики підприємства. Принципи цінової політики. Гнучкість цінової політики підприємства. Пасивна й активна цінова політика підприємства. Види цінової політики підприємства: диференційованого ціноутворення, конкурентного ціноутворення, асортиментного ціноутворення, трансфертного ціноутворення. Цінова політика як елемент маркетингової політики підприємства. Поточне (оперативне) регулювання цін — цінова тактика підприємства на ринку. Методи цінового реагування на поточну ринкову ситуацію.

Тема 10. Цінова стратегія підприємства на ринку.

Цілі цінової політики підприємства, їх зв'язок з маркетинговими цілями підприємства на ринку. Основні види цінових цілей підприємства: забезпечення виживання підприємства на ринку; забезпечення довгострокової прибутковості підприємства; максимізація прибутку на довгостроковому чи короткостроковому часовому інтервалі; збільшення обсягу продажу; завоювання нового ринку збуту; досягнення цінового лідерства. Вибір цінової стратегії підприємства для кожного виду товару. Основні цінові стратегії підприємства на ринку.

Тема 11. Методи встановлення цін.

Методи встановлення цін відповідно цілей цінової стратегії підприємства на ринку. Витратне і “ціннісне” (маркетингове) ціноутворення. Методи витратного ціноутворення: методи надбавок на основі повних витрат виробництва і різних підходів до визначення цільового прибутку; метод “система стандарт-кост”; метод варіантного розрахунку ціни на основі беззбитковості та забезпечення цільового прибутку. “Ціннісні” методи ціноутворення: метод споживчої оцінки (з орієнтацією на попит); метод орієнтації на рівень поточних ринкових цін; метод наслідування лідера; метод визначення маржинального прибутку (на основі калькулювання лише прямих витрат). Сутність нормативно-параметричного ціноутворення. Параметричний ряд продукції. Нормативно-параметричні та параметричні методи встановлення ціни.

Тема 12. Життєвий цикл товару на ринку.

Поняття життєвого циклу товару на ринку (ЖЦТ) та його графічне зображення. Стадії ЖЦТ на ринку: розробка товару, виведення товару на ринок, зростання обсягу продажу, насичення ринку товаром, спад обсягів продажу. Встановлення ціни на кожній стадії ЖЦТ залежно від вибраної цінової стратегії. Цінова і нецінова конкуренція.

Тема 13. Встановлення цін на експортну продукцію.

Структура (елементи) цін експорту та імпорту. Фактори, що впливають на рівень цін експорту. Аналіз рівня експортної ціни: витрати виробництва, рентабельність, ціни в країні-імпортері. Застосування методу поправок при встановленні експортної ціни. Роль антидемпінгового законодавства в

захисті національного виробника. Індикативні ціни: призначення і методи встановлення.

Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль I. Торгівля як вид економічної діяльності, її засади, форми, характеристика та товарооборот					
Тема 1. Ціна та її сутність, функції цін в економіці. 1. Ціна і її сутність, функції цін в економіці. 2. Принципи ринкового ціноутворення. 3. Функції цін в ринковій економіці.	2	Практична робота 1. Теоретичні основи ціноутворення	4	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Тема 2. Принципи ринкового ціноутворення 1. Закони попиту та пропозиції 2. Зовнішні і внутрішні фактори, що формують ціну. 3. Принципи ринкового ціноутворення	2	Практична робота 2. Система цін	6	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Тема 3. Ціноутворення на ринках різних типів підприємства. 1. Дослідження ринку для цілей ціноутворення. 2. Типи ринків за ступенем конкурентності. 3. Особливості ціноутворення на ринку вільної конкуренції. 4. Особливості ціноутворення на ринку монополістичної конкуренції. 5. Особливості ціноутворення на олігополістичному ринку. 6. Особливості ціноутворення на монополістичному ринку.	2	Практична робота 3. Структура ціни	2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Тема 4. Система цін 1. Види цін за різними ознаками класифікації. 2. Зміст диференціації цін. 3. Умови поставки в цінах. 4. Знижки і надбавки до цін, їх призначення та розрахунок	2	Практична робота 4. Методичні основи ринкового ціноутворення	2 2 2 2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Тема 5. Витрати в структурі ціни виробництва 1. Собівартість продукції: сутність і класифікація витрат. 2. Калькулювання собівартості. 3. Сутність змінних та постійних витрат	2	Практична робота 5. Склад ціни.	2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Тема 6. Прибуток у структурі ціни виробництва 1. Поняття необхідного (цільового) прибутку. 2. Методи визначення цільового прибутку в ціні. 3. Визначення мінімального та оптимального обсягу виробництва і обсягу реалізації	2	Практична робота 6. Державне регулювання та контроль цін	2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Тема 7. Структура ціни реалізації та її розрахунок 1. Структура відпускної ціни виробника. 2. Податки в цінах. 3. Націнка оптової торгівлі (збутова націнка) і її структура. 4. Націнка роздрібною торгівлі (торгова націнка) і її структура	2	Практична робота 7. Ціноутворення в зовнішньоекономічному комплексі Модульна контрольна робота	2 2 2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Модуль 2. Механізм формування цін					
Тема 8. Державне регулювання цін у	2	Практична робота 8. Ціноутворення в	2	Виконати тести самоконтролю	9

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
ринковій економіці 1. Необхідність і задачі державного регулювання цін. 2. Повноваження органів влади в регулюванні цін. 3. Методи прямого регулювання цін. 4. Бюджетно-фінансові методи непрямого регулювання цін. 5. Державний контроль за цінами.		машинобудівному комплексі. Практична робота 9. Методи прямого регулювання цін.	2	знань. Виконати індивідуальні завдання.	
Тема 9. Цінова політика підприємства 1. Сутність та принципи цінової політики підприємства. 2. Види цінової політики підприємства. 3. Поточне (оперативне) регулювання цін	2	Практична робота 10 Види цінової політики підприємства Практична робота 11 Поточне (оперативне) регулювання цін	2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Тема 10. Цінова стратегія підприємства на ринку 1. Цілі цінової політики підприємства. 2. Основні цінові стратегії підприємства на ринку.	2	Практична робота 12. Податки у структурі ціни Практична робота 13. Цінова тактика підприємства на ринку при визначенні ціни продажу	2 2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Тема 11. Методи встановлення цін 1. Витратне і "ціннісне" (маркетингове) ціноутворення. 2. Методи витратного ціноутворення. 3. Ціннісні" методи ціноутворення. 4. Сутність	2	Практична робота 14. Особливості ціноутворення на різних стадіях життєвого циклу товару. Практична робота 15. Включення у відпускну ціну виробника акцизу та ПДВ.	2 2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
нормативно-параметричного ціноутворення.					
Тема 12. Життєвий цикл товару на ринку 1. Поняття життєвого циклу товару на ринку (ЖЦТ). 2. Встановлення ціни на кожній стадії ЖЦТ. 3. Цінова і нецінова конкуренція	2	Практична робота 16. Основні правила торговельного обслуговування покупців. Практична робота 16. Державне регулювання націнок торгівлі.	2 2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Тема 13. Встановлення цін на експортну продукцію 1. Структура цін експорту та імпорту. 2. Фактори, що впливають на рівень цін експорту. 3. Методика встановлення експортної ціни.	2	Практична робота 17. Законодавство України в області ціноутворення. Практична робота 18. Державне регулювання цін методами податкової та кредитної політики Модульна контрольна робота	2 2	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання.	9
Разом	20		40		90

Розділ 5 «Система оцінювання знань студентів»

Таблиця 5 – Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1.: практичні роботи (36 балів), поточна модульна робота (10 балів)	46
Модуль 2: практичні роботи (16 балів), поточна модульна робота (10 балів)	26
Модуль 3: практичні роботи (16 балів), поточна модульна робота (12 балів)	28
Разом	100

Таблиця 6 – Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Дуже добре
74–81	C	Добре
64–73	D	Задовільно
60–63	E	Задовільно достатньо
35–59	FX	Незадовільно з можливістю проведення повторного підсумкового контролю
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни та проведенням підсумкового контролю

Розділ 6. Інформаційні джерела

1. Колесников О.В. Ціноутворення: навч. посіб. [3-те вид., виправл. та доповн.]. К.: «ЦУЛ». 2016. 159 с.

2. Березін О.В. Управління ціноутворенням: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Березін, Ю. В. Карпенко. Суми: Університетська книга, 2012. 175 с.

3. Верхоглядова Н.І. Основи ціноутворення: Навч. посібник / Н.І. Верхоглядова., С.Б. Ільїна, Н.А. Іванникова, Я.Я. Слабко, Ю.В. Лисенко. К.: Кондор, 2007. 252 с.

4. Гаркавенко С.С. Маркетинг: Підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. 4. вид., доп. К.: Лібра, 2006. 717 с.

5. Литвиненко Я.В. Сучасна політика ціноутворення: [Навч. посіб.] 2-ге вид. К.: МАУП, 2003. 240 с.
6. Мазур О.Є. Ринкове ціноутворення. [Навчальний посібник]. К.: «Центр учбової літератури», 2012. 480 с.
7. Мазур О. Є. Ринкове ціноутворення: навч. посіб. К.: «ЦУЛ», 2012. 480 с.
8. Малініна Н.М. Ціни і ціноутворення: практикум / Н.М. Малініна, І.В. Причепа, В.В. Кавецький. Вінниця: ВНТУ, 2015. 63 с.
9. Окландер М.А., Чукурна О.П. Маркетингова цінова політика. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 240 с.
10. Окландер М.А., Чукурна О.П. Маркетингова цінова політика: навч. посіб.: Центр учбової літератури. 2017. 240 с.
11. Пінішко В.С. Ціни і ціноутворення: навч. посіб. / Пінішко В.С., Рудницька О. С., Юсипович О. І. Л.: Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 191 с.
12. Тормоса Ю. Г. Ціни та цінова політика: [Навч.-метод. посібник]. К.: КНЕУ, 2006. 247 с.
13. Шкварчук Л.О. Ціни і ціноутворення: Навч. посібник. К.: Кондор, 2008. 195 с.
14. Шульга О.А. Ціноутворення: курс лекцій: [навч. посіб.] К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. 110 с.

Інтернет-ресурси

1. Сайт Державної регуляторної служби України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // [http:// www.dkrp.gov.ua/info/5517](http://www.dkrp.gov.ua/info/5517)
2. Сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // [http:// www.me.gov.ua](http://www.me.gov.ua).
3. Сайт Державної служби статистики України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).
4. Сайт Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.consumer.gov.ua/default.aspx>
5. Сайт Державної фіскальної служби України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.sfs.gov.ua](http://www.sfs.gov.ua)
6. Офіційний сайт Світової організації торгівлі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.wto.org/](http://www.wto.org/)
7. Сайт Головне управління статистики в Харківській області [Електронний ресурс]. - Режим доступу: // <http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/>
8. Законодавство України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
9. Сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
10. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
11. Сайт державної фінансової інспекції. URL: <http://www.dkrs.gov.ua>.
12. Сайт з питань ресторанного бізнесу. URL: <http://www.restcon.ru>.
13. Сайт з питань ресторанного бізнесу. URL: <http://www.restoranoff.ru>.
14. Ліга Закон: головний правовий портал України. URL: <http://www.ligazakon.ua>

Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни
Пакет програмних продуктів MicrosoftOffice.